

Afgelopen periode ontving de redactie e-mails van enthousiaste dRIFT-lezers die ieder zojuist een boekwerk hebben gepubliceerd. Beide boeken, hoe verschillend ook, zijn een aanrader voor wie houdt van het Wad.

'Eendenkooien in Fryslân 1450 – 2015' van Gerard Mast

Gerard schreef aan de redactie:

"Bijgaand de flyer van mijn standaardwerk. Mijn onderzoek naar de Friese kooien heeft 32 jaar geduurd. Ik deed dat in mijn vrije tijd dus dat gebeurde altijd te hooi en te gras. Na het verlaten van de rijksdienst kon ik er fulltime mee aan de slag.

Heb er eigenlijk nu een punt achter gezet ook al liggen er nog kooizaken te wachten die ik nog beter wil bekijken. Ben nu al tijden met het genealogisch onderzoek van mijn voorouders bezig. Als je daar aan begint heb je eigenlijk een tweede leven nodig. Je mag de flyer ter kennisgeving ook gerust naar de klanten van DRIFT sturen. Wie weet is er ergens belangstelling. Ik heb er zelf niets meer of minder om want ik verkoop zelf niets.

Inmiddels zijn mijn boeken bij Noordboek in Gorredijk gearriveerd. Heb ze bekeken en ik ben nog meer onder de indruk dan ik al was. Het ziet er geweldig goed uit en staat barstens vol met informatie. Zo'n set boeken weegt maar liefst 6 kg en dan heb je ook wat voor al dat geld. Meer dan 1000 pagina's. 😊

"De eerste geringde eend"

De historie van het ringwerk aan eenden gaat terug tot 1911. In dat jaar werd de eerste wilde eend geringd op 4 juli 1911 te Wassenaar.

Volgens G.A. Brouwer* was A. Man in 't Veld van de (tijdens de Watersnoodramp verdwenen) Eendenkooi Ellemeet de eerste kooiker die 1911 van juli tot oktober 160 wilde eenden ringde. Ook had hij in de koude februarimaand van 1912 een 30 magere 'oosterse eenden' gevangen, die hij enkele weken goed verzorgde en in april 1912 weer losliet. Citaat: "De resultaten wezen uit, dat de inlandse wilde eenden vrij hokvast waren: 24 werden er het volgend jaar in eigen kooi weer terug gevangen en ruim 20 zijn er in de jaren 1911-1917 (6 jachtperiodes) in het Deltagebied inclusief Hollands Diep geschoten, waarvan 70% in de directe omgeving van Ellemeet.

Verder vingen de kooien te Renesse en in de Dordsche Biesbosch er elk 2, terwijl in de kooi te Vrouwenpolder circa 6,5 jaar later de ring van een in juli 1911 te Ellemeet gemerkte eend werd teruggevonden. Drie exemplaren werden in het jachtseizoen 1911/12 even over de Franse grens bij Duinkerken, Gravelines en Aubigny-au-Bac geschoten; een vierde exemplaar

overkwam hetzelfde lot een jaar later bij Darmstadt in Hessen. Van de 9 terugmeldingen van 'oosterse eenden' werden er 6 uit het buitenland gemeld, in casu 1 uit Sleeswijk-Holstein, 1 uit Denemarken, 1 uit Zuid-Zweden, 2 uit Noord-Zweden en 1 uit Noord-Finland."

(*In 1930 maakte Brouwer een reis door Abessynië, die hij zich steeds zou herinneren als de reis van zijn leven. Hij deed er uitgebreid natuuronderzoek, maar moest zich ook verdedigen tegen een leeuw. De reis wordt beschreven door zijn reisgenoot, de diplomaat mr. B. Ph. baron van Harinxma thoe Slooten, in het boek 'Dwars door Abessinië'. Omdat de mannen toch in dat land waren, vroeg de Nederlandse regering hun om Nederland te vertegenwoordigen bij de kroning van keizer Haile Selassie.)

'Eenzestig eilanden in de Waddenzee' van Evert Jan Prins

Vorig jaar schreef Evert aan de redactie: google maar even op 61 Eilanden in de Waddenzee. Begin oktober moet ie verschijnen. En in oktober voegde hij er aan toe: begin deze maand is het er dan eindelijk van gekomen: de verschijning van '61 Eilanden in de Waddenzee'. De pers wist me onmiddellijk te vinden. Radio/TV/diverse kranten. Hartstikke leuk, maar wel druk.

Later vernam hij van de uitgever dat er gewerkt werd aan een tweede druk. Hartstikke mooi natuurlijk, voegde Evert Jan hier aan toe.

En later: heb je het boek over de 61 Wadden al gelezen trouwens? 😊

Hierbij stuur ik je de cover en de blurb.

Megaklus: Groninger tandarts bezoekt alle 61 eilanden in de Waddenzee

'61 eilanden in de Waddenzee'. Dat is de titel van het boek dat de stad-Groninger tandarts Evert Jan Prins (65) schreef. Het boek is net af, en daarmee komt een eind aan een jarenlang project.

Texel kennen we allemaal, net als Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog. Waar Borkum ligt weten de meesten ook nog wel, maar wat er verderop aan eilanden in de Duitse en Deense Waddenzee ligt is voor velen onbekend.

De haven van Oudeschild op Texel

Toch zijn er nog veel meer mooie bewoonde en onbewoonde eilanden in het Waddengebied. Volgens de definitie van Evert Jan Prins zijn het er 61. Hij is waarschijnlijk de enige die ze allemaal bezocht. Wat zeker uniek is, is dat hij verhalen over en foto's van alle 61 eilanden bundelde in een boek van 400 bladzijden: '61 eilanden in de Waddenzee'.

'Een stuk land, omgeven door zee, dat niet onderloopt als het vloed is, is een eiland', zegt Prins. 'Uitzondering maak ik voor situaties bij springvloed. Als je Engelsmanplaat hebt of Razende Bol, die lopen wel eens onder als het springvloed wordt, maar dan nog horen die bij de eilanden, vind ik.'

De aanzet het boek was een trip naar Norderney

Waar komt die fascinatie voor eilanden van de Groninger eigenlijk vandaan? Prins: 'Het begon eigenlijk toevallig. Ik bezocht in 2002 samen met een kameraad het Duitse Waddeneiland Norderney.'

Dat was zo'n succes dat we in de jaren daarna ook naar Langeoog, Spiekeroog en Wangeroog zijn gegaan. En toen gingen we kijken hoeveel eilanden er eigenlijk zijn in de Waddenzee. We kwamen eerst op 55 uit. Later, na nader onderzoek, hebben we dat bijgesteld naar 61. En dat heeft uiteindelijk geleid tot het boek.'

Prins vervolgt: 'Het idee voor dat boek ontstond in 2010. Mijn vrouw Jeannet zei dat ik wel aardig kon schrijven, en dat ik best een boek zou kunnen maken van de foto's en verhalen die ik verzamelde. Zo is het begonnen.'

Alleen al het kale feit dat het Prins gelukt is alle eilanden te bereiken kan beschouwd worden als een huzarenstukje.

'Er waren tien 'illegaltjes' bij'

'Er zijn verschillende manieren om een eiland te bezoeken', vertelt Prins enthousiast. 'Je kunt er natuurlijk gewoon naar toe met een veerboot, of door te gaan wadlopen. Ik heb ook wel schippers en wadloopgidsen ingehuurd. En in een enkel geval ben ik met een vliegtuig gegaan.'

Zonsondergang boven Halligen

zandplaten Lütje Hörn en Kachelotplate hebben we illegaal weten te bereiken, vanuit de Eemshaven. Maar we hielden rekening met de natuur, we gingen altijd in september, oktober, buiten het broedseizoen.'

Prins kwam ook op eilanden waar hij eigenlijk helemaal niet mocht komen. 'Er zijn ongeveer tien illegaaltjes bij', zegt hij, met pretlichtjes in zijn ogen. 'Zo zijn we op een nacht vanuit Noordpolderzijl vertrokken om droog te vallen bij Zuiderduintjes, waar we het laatste stuk lopend naar toe konden. Ook de Duitse

Strandstoelen op Sylt

net wat mooier dan de ander. Eén van de mooiste eilanden vind ik toch wel Sylt, op de grens van Duitsland en Denemarken. Je hebt er prachtige kliffen, goudgele stranden, eeuwenoude kerkjes en schilderachtige dorpjes.'

Ze zijn allemaal mooi, maar de één is net wat mooier dan de ander. Wat het mooiste eiland is van de 61 die hij bezocht heeft? 'Bij die vraag moet ik denken aan een opmerking van een vriend en collega van mij, zegt Prins. 'Die zei: je hebt twee soorten whisky: goede whisky en uitstekende whisky. Zo is het met de Waddeneilanden ook, ze zijn allemaal mooi, maar de één is

7.500 uur achter het bureau

Al met al heeft het Prins 7.500 uur werk gekost om de eilanden te beschrijven, zo becijferde hij zelf. 'Dan heb ik het puur over het schrijven, voegt hij er aan toe. 'De reizen er naar toe heb ik niet meegeteld. Bij elkaar opgeteld hebben mijn vrouw en ik acht maanden op de eilanden doorgebracht om ze te kunnen doorgronden.'

Uiteindelijk lukte het hem om alle 61 eilanden in een boek te vatten, van Razende Bol bij Texel tot Langli in Denemarken aan toe. Vindt hij het niet jammer dat het project nu is afgerond? 'Aan de ene kant wel', zegt Prins. 'Gelukkig zijn we ook nog bezig het boek in het Duits te vertalen, want ik denk dat de Duitsers er ook veel vreugde aan zullen beleven. Het vervult me ook

met een zekere mate van trots dat het boek nu af is. En het is niet zo dat ik me nu ga vervelen, absoluut niet.'

Eendenkooi-onderzoeker stuit onbedoeld op nog onbekende stins bij Anjum

„Gjinien wist derfan.“

Ergens in het voorjaar bladerde Gerard Mast door het hypotheekboek 1661-1677 van de voormalige grietenij Idaarderadeel. Hij zocht naar informatie over eendenkooien - zijn levenswerk. Mast staat bekend als eendenkooienkenner en schreef het standaardwerk 'Eendenkooien in Friesland'.

In het boek stuitte hij evenwel niet op een eendenkooi, maar op een flard informatie over een mogelijk nog onbekende stins in Anjum. „Unfoarstelber, dat je yn in boek oer Idaarderadiel yts oer Eanjum fine. Dat is in kompleet oare hoeke.“ Beschreven wordt Sabinus van Wissema, die van zijn halfbroer Watze van Roorda in 1671 „de groote plaets met het stins tot Anjum“ erft.

Mast wendt zich als eerste tot de meest logische bron. Stinzenkenner Paul Noomen, die in database *HisGis* vier stinzen bij Anjum heeft beschreven. Geen van die omschrijvingen past echter op wat Mast heeft ontdekt. Samen met de Noordoost-Friese amateurhistoricus Reinder Tolsma zoekt hij verder. Tolsma ontdekt in een oud archief een perceel bij Anjum dat in eigendom van Johan van Roorda was, de vader van Watze. De ligging van dat perceel kan achterhaald worden: aan de huidige Alddyk, ten noorden van het dorp.

Doma State

De stins stond bekend als Doma State. Wanneer het precies die naam gekregen heeft is niet bekend; mogelijk bij de bouw van een nieuwe boerderij op het perceel.

Piet Bakker, nu ver in de tachtig, kwam in 1962 in de boerderij wonen. Toen leerde hij al snel de verhalen kennen van het 'slotsje' dat er ooit gestaan heeft. „Je moatte je der net tefolle fan foarstelle“, vult zijn zoon Philippus aan. De sloot die de boerderij nu nog altijd omzoomt is dus in feite een slotgracht. De resten van de stins liggen mogelijk onder de schuur die er nu staat. Ook werd het erf lange tijd nog ontsloten door een ophaalbruggetje.

Gegraven naar resten heeft Bakker nooit. „Wy hawwe nooit wat fûn. Ik ha der ek wolris omstapt mei ien fan it Frysk Museum, mar dat hat ek neat opsmiten.“

Twijfelen aan het feit dat er ooit een stins gestaan heeft doen de Bakkers evenwel niet.

Gerard Mast evenmin. Die kan, na ruim vierhonderd eendenkooien, nu een stins aan zijn lijst met historische vondsten toevoegen. Stinzenkenner Noomen noemt de ontdekking van Mast „een mooie vondst.“ Mast publiceerde zijn bevindingen in tijdschrift *De Sneuper* van de Historische Vereniging Noordoost-Friesland.